

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Kumla, för brister i hanteringen av besök av barn m.m.

Beslutet i korthet: I anstalten Kumla är det den intagnes ansvar att hålla sig informerad om kommande besök och ofta är det besökaren som meddelar honom om besöket. Personalen underrättar den intagne först samma dag som besöket ska äga rum. I beslutet konstaterar JO att denna ordning inte strider mot någon uttrycklig bestämmelse i lag eller förordning. Enligt JO:s bedömning gör dock anstaltens rutiner för underrättelse om inbokade besök att det finns en uppenbar risk för att den intagne inte hinner förbereda sig inför besöket och inte heller har möjlighet att i tid beställa mat till besöket. JO finner inte tillräcklig anledning att uttala någon kritik men förordar att anstalten ser över rutinerna för underrättelse om kommande besök, särskilt när det gäller besök av barn.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 16 september 2019 klagade AA på hur hon och hennes son behandlats under besök i anstalten Kumla. Hon anförde i huvudsak följande.

Under september 2019 besökte hon vid två tillfällen anstalten Kumla för att hennes son skulle få träffa sin pappa BB. Vid det första besöket var BB chockad på grund av att han inte hade fått information om att de skulle komma. Eftersom BB inte har telefontillstånd och kan ringa till henne hade hon inte kunnat meddela honom att hon bokat ett besök. Vid lunchtid bad hon personalen om mat till BB och till sonen men fick beskedet att BB själv borde ha beställt mat före besöket. Enligt personalen fick de avbryta besöket om de ville ha mat. Besöket avbröts i förtid eftersom sonen var hungrig.

Efter detta besök kontaktade hon handläggaren CC i anstalten och förklarade vad som hänt. CC uppgav att mat ska serveras till barn samt medgav att anstalten gjort fel och lovade att det inte skulle upprepas.

Vid det andra besökstillfället var BB placerad på isoleringen och hade därför inte haft möjlighet att beställa dricka eller snacks från kiosken. Vid ett telefonsamtal ett par dagar tidigare hade CC bekräftat för henne att mat var beställd.

Det visade sig dock att det inte hade gjorts någon matbeställning och att BB borde ha ordnat detta två dagar i förväg. Personalen och BB hade olika uppfattning i frågan om det var möjligt för en intagen som var isolerad att göra en sådan beställning. Efter ytterligare ordväxling ordnade personalen en låda med makaroner till sonen. Personalen var mycket otrevlig, respektlös och nonchalant.

AA skickade även in ett överklagande om återkallelse av besöks- och telefontillstånd för kännedom till JO.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle yttra sig över det som AA anförde.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvården (Region Mitt) genom regionchefen, följande:

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållanden har inhämtats från verksamhetsområdet (VO) Kumla och kriminalvårdsregistret (KVR). Genom utredningen har sammanfattningsvis följande framkommit.

Anstalten Kumlas rutin är att intagna som ska ta emot besök får beställa mat från anstaltens kök och kiosk minst två dagar innan besöket ska äga rum. Beställningen görs på särskild blankett. Det är möjligt att göra beställningen av mat även från avskildhetsavdelning. Av en informationsskrift till intagna som anstalten Kumla har tagit fram framgår denna information och alla intagna får del av denna informationsskrift.

Utöver denna möjlighet erbjuder besöksavdelningen varm dryck och kaka till vuxna besökare, samt frukt och Festis till besökande barn.

Den 9 september 2019 ankom AA anstalten Kumla tillsammans med sitt barn för att besöka barnets pappa BB. Till det besöket hade BB inte beställt någon mat och när AA vid lunchtid kontaktade personal vid besöksavdelningen angående mat till barnet och BB så informerades både BB och AA om detta.

Besöksavdelningens personal meddelade dock AA att de kunde ordna så att barnet skulle få mat och de erbjöd sig också att försöka ordna mat åt AA och BB. BB avböjde detta erbjudande och uppgav till personal att besöket ändå skulle avslutas för det var dags för promenad och rökning på avdelningen.

Inför det andra besökstillfället hade AA telefonledes varit i kontakt med en klienthandläggare vid anstalten. Klienthandläggaren har inte lovat att anstalten skulle ordna mat till nästa besök utan informerade AA att hon skulle ringa avdelningspersonal och be dem att påminna BB om att beställa mat till besöket, vilket hon också gjorde.

Den 15 september 2019, vid nästa besökstillfälle av AA och barnet, saknades dock också beställning av mat från BB. Det besökstillfället inföll på en helg och på helger är möjligheterna för anstaltens kök att ordna ytterligare matportioner begränsade. Besöksavdelningens personal kunde vid detta tillfälle ändå ordna så att barnet fick en matlåda under besöket.

Personal har inte uttalat att något av besöken varit tvunget att avbrytas om besökarna ville ha mat. Personal har inte heller uppträtt respektlöst eller otrevligt mot vare sig AA eller BB.

Kriminalvårdens bedömning

Enligt anstalten Kumlas rutin är det den intagnes ansvar att beställa mat till sina besök och alla intagna blir informerade om detta, bl.a. genom anstalten Kumlas informationsskrift till intagna. Det har inte framkommit några uppgifter om att anstalten Kumla har brustit i information till den intagne om detta. Det saknas också anledning att ha synpunkter på anstaltens agerande för att försöka lösa frågan om mat i samband med besökstillfällena.

Anstalten Kumla har tillbakavisat de uppgifter som AA i sin anmälan har uppgett om att personal ska ha uppträtt respektlöst och otrevligt i samband med besök. Anstalten Kumla tillbakavisar vidare att personal telefonledes skulle ha lovat AA att anstalten ska ordna mat inför det andra besökstillfället.

Eftersom Kriminalvården inte hade yttrat sig över det som AA anfört om att BB inte informerats om hennes kommande besök begärde JO att myndigheten skulle göra det. Yttrandet skulle innehålla en redogörelse för om anstalten har en rutin för att informera intagna om inbokade besök och om denna rutin följts i det aktuella fallet.

I sitt kompletterande remissvar anförde Kriminalvården, Region Mitt, genom stf regionchefen, följande.

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållanden har inhämtats från verksamhetsområdet (VO) Kumla och kriminalvårdsregistret (KVR). Genom utredningen har sammanfattningsvis följande framkommit.

Anstalten Kumlas rutin är att besökaren i förväg bokar ett besök genom att kontakta anstaltens besöksbokning telefonledes under vissa bestämda tider och veckodagar. Av anstalten Kumlas informationsskrift till intagna framgår denna information. Oftast sker besökarens besöksbokning i samförstånd mellan den intagne och besökaren, genom brev- eller telefonkontakt. Det är också vanligt att det är besökaren som sedan meddelar den intagne om att ett besök är inbokat, också detta genom brev eller telefon. Anstalten har inte någon särskild rutin för att personal regelbundet informerar de intagna om när de har ett inbokat besök. Om den intagne saknar telefontillstånd till besökaren och inte heller har regelbunden brevkontakt, så är rutinen att den intagne hos personal får ta reda på huruvida det finns några inbokade besök. Om den intagne inte frågar personal och inte har blivit meddelad av besökaren att det finns ett inbokat besök så meddelas den intagne samma dag som besöket ska ske av personal.

I det aktuella fallet är det inte känt om BB i förväg hade tagit reda på när det första besökstillfället skulle ske. Inför det andra besökstillfället ringde klienthandläggare till avdelningspersonal och bad dem påminna BB om att beställa mat inför besöket, och därigenom hade BB i förväg kännedom om besöket.

Anstalten Kumla har haft uppfattningen att BB inte har varit så intresserad av att motta besök av AA, detta då han bl.a. vid det första besökstillfället velat avsluta besöket i förtid för att gå tillbaka till avdelningen för promenad och rökning.

Kriminalvårdens bedömning

Anstalten Kumla har inte någon särskild rutin för att personal regelbundet informerar de intagna om när de har ett inbokat besök. Om den intagne saknar telefontillstånd till besökaren och inte heller har regelbunden brevkontakt, så är rutinen att den intagne hos personal får ta reda på huruvida det finns några inbokade besök. Om den intagne inte frågar personal och inte har blivit meddelad av besökaren att det finns ett inbokat besök så meddelas den intagne samma dag som besöket ska ske av personal.

BB har haft kännedom om anstalten Kumlas rutin runt besöksbokning.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen (2010:610) ska verkställigheten utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

I anslutning till att barn besöker intagna i anstalt ska fika eller annan lämplig förtäring erbjudas kostnadsfritt till barnen. Vid längre besök ska det också finnas möjlighet att beställa mat. Dessutom ska varje verksamhetsställe upprätta lokala rutiner så att mat- och fikabeställning är välfungerande. Detta framgår av Kriminalvårdens handbok för arbetet med barnperspektivet (2016:4).

Bedömning

Tillhandahållande av mat under besöken

Kriminalvården har redogjort för hur anstaltens rutin för beställning av mat till besök ser ut. Enligt remissvaret får alla intagna information om hur de ska gå till väga. Av utredningen framgår det att BB inte hade beställt någon mat till de två besök som AA har beskrivit i sin anmälan. Kriminalvården har också tillbakavisat AAs påstående att klienthandläggaren CC lovat att anstalten skulle ordna mat inför det andra besökstillfället. Jag konstaterar att det som har kommit fram i ärendet inte ger mig anledning att kritisera anstalten i denna del.

Rutiner för underrättelse om kommande besök

Av Kriminalvårdens yttrande framgår att anstalten Kumla inte har någon särskild rutin för att regelbundet informera de intagna om att en godkänd besökare har bokat in ett besök. Om den intagne inte har kontakt med besökaren via telefon eller brev är den intagne hänvisad till att fråga personalen om det har bokats något besök. För det fall den intagne inte har frågat personalen och inte heller har informerats av besökaren ska personalen underrätta honom samma dag som besöket ska genomföras. Enligt remissvaret har BB haft kännedom om anstaltens rutiner runt besöksbokning.

Det finns inga bestämmelser som styr om och i så fall när Kriminalvården ska underrätta en intagen om kommande besök. Frågor om rutiner för sådan underrättelse har dock prövats av JO tidigare, se t.ex. mitt beslut den 18 augusti 2020, dnr 4925-2019. Det ärendet rörde en anstalt där det hade funnits brister i rutinerna för hur information om inbokade besök förmedlades till de intagna. Enligt anmälaren hade dessa brister bl.a. lett till att han vid ett besökstillfälle hämtades ur bastun, eftersom anstalten försummat att informera om kommande besök. I beslutet uttalade jag att det är en självklarhet att en intagen ska få kännedom om ett inbokat besök i sådan tid att han eller hon hinner förbereda sig för besöket.

Jag vill understryka att besök är ett väsentligt inslag i en human kriminalvård och att en verkställighet ska utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Inte minst mot denna bakgrund är det enligt min mening angeläget att Kriminalvården så långt möjligt bidrar till att skapa goda förutsättningar för besök.

Av utredningen i detta ärende framgår att det i anstalten Kumla är den intagnes ansvar att hålla sig informerad om kommande besök och att det ofta är besökaren som meddelar honom om besöket. Personalen underrättar den intagne först samma dag som besöket ska äga rum. Som jag varit inne på strider denna ordning inte mot någon uttrycklig bestämmelse i lag eller förordning. Jag anser dock att anstaltens förhållningssätt är problematiskt.

Eftersom det är besökaren som bokar in ett besök är det han eller hon som styr över om och i så fall när besöket blir av. Som framkommit är det emellertid den intagne som ansvarar för att beställa mat till besökstillfället. En sådan beställning måste dessutom göras två dagar i förväg. Enligt min bedömning gör anstaltens rutiner för underrättelse om inbokade besök att det finns en uppenbar risk för att den intagne inte hinner förbereda sig inför besöket och inte heller har möjlighet att beställa mat i tid. Det är mycket otillfredsställande. Som jag redogjort för har Kriminalvården i sin handbok uttalat att varje anstalt ansvarar för att upprätta lokala rutiner så att mat- och fikabeställningen till barn är välfungerande. Jag finner inte tillräcklig anledning att uttala någon kritik i detta fall men förordar att anstalten ser över rutinerna för hur intagna underrättas om kommande besök, särskilt när det gäller besök av barn.

Personalens bemötande

Kriminalvården har tillbakavisat påståendet om att personalen uppträtt respektlöst och otrevligt i samband med AAs besök i anstalten. Det är inte meningsfullt att försöka utreda frågan ytterligare. Jag konstaterar att det som kommit fram i utredningen inte ger stöd för någon kritik i denna del.

Ärendet avslutas.